

4. maijs –
Latvijas
Republikas
Neatkarības
atjaunošanas
diena

1990. gada 4.
maiju mēdz saukt
par Latvijas otro
dzimšanas dienu:

1918. gada 18. novembrī tika dibināta jeb izveidota Latvijas Republika

1940. gada 17. jūnijā Latvijas teritorijā ienāca PSRS bruņotie spēki un Latvijas neatkarība tika likvidēta

1990. gada 4. maijā tika pieņemta deklarācija par Latvijas Neatkarības atjaunošanu

1991. gada 21. augustā tika pieņemts likums “Par Latvijas valstisko statusu” un Latvija atkal oficiāli kļuva par neatkarīgu valsti.

Ceļš uz Latvijas
neatkarības
deklarācijas
pieņemšanu

Sākoties pārmaiņām Padomju Savienībā, latvieši nolēma tās izmantot un virzīties uz Latvijas neatkarības atjaunošanu. Tā kā PSRS beidzot tika atļautas godīgas vēlēšanas, latvieši nolēma varu iegūt tieši vēlēšanu ceļā.

1990. gada 18. martā notika šīs Latvijas PSR Augstākās padomes vēlēšanas, kurās piedalījās 81,3 % no visiem Latvijas balstiesīgajiem, un par vēlēšanu uzvarētājiem kļuva neatkarības idejas virzītāji – Latvijas Tautas Fronte.

21. aprīlī notika Vislatvijas tautas deputātu sapulce, kurā 8003 vietējo padomju (pašvaldību) deputātu, sapulcējušies Daugavas stadionā Rīgā, pieņēma "Aicinājumu Latvijas PSR Augstākajai padomei un Latvijas tautai" neatliekami izlemt par Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanu.

Tikmēr jau ritēja darbs pie paša dokumenta – deklarācijas “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” – teksta. Deklarācija teksta viens no autoriem ir mūsu tagadējais Valsts prezidents **Egils Levits**.

Deklarācijas dokumentu gatavoja
pusotru mēnesi.

Deklarācijas teksts tika apspriests un
labots **6 reizes.**

Tekstu vari izlasīt šeit:

<https://likumi.lv/ta/id/75539-par-latvijas-republikas-neatkaribas-atjaunosanu>

Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes
D E K L A R Ā C I J A
Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu

1918.gada 18.novembrī proklamētā neatkarīgā Latvijas valsts 1920.gadā tika starptautiski atzīta un 1921.gadā kļuva par līdztiesīgu Tautu Savienības locekli. Latviešu nācija savu pašnoteikšanos tiesiski īstenoja 1920.gada aprīlī, kad vispārējās, vienlīdzīgās, tiesās un proporcionālās vēlēšanās tautas izcilības mandātā tika dots Satversmes sapulcei. 1922.gada 15.februārī tā pieņēma valsts pamatlikumu - Latvijas republikas Satversmi, kas *de jure* ir spēkā līdz šim brīdim.

1940.gada 16.jūnijā Latvijas Republikas valdībai iesniegtā toreizējās staliniskās PSRS valdības ultimatīvā nota ar prasību mainīt valdību un 1940.gada 17.jūnijā PSRS "militārā agresija kvalificējama kā starptautisks noziegums. Tā rezultāts bija Latvijas "okupācija un Latvijas Republikas suverēnās valsts varas likvidēšana. Latvijas valdība tika izveidota pēc PSRS valdības pārstāvju diktāta. No starptautisko tiesību viedokļa šī valdība nebija Latvijas Republikas suverēnās valsts varas izpildorgāns, jo tā pārstāvēja nevis Latvijas Republikas, bet gan PSRS intereses.

1940.gada 14.un 15.jūlijā okupētajā Latvijā politiska terora apstākļos, pēc prettiesiski pieņemta antikonstitucionāla vēlēšanu likuma notika Saeimas vēlēšanas. No 17 iesniegtajiem kandidātu sarakstiem vēlēšanās tika atļauts tikai "Darba Tautas bloka" kandidātu saraksts. "Darba Tautas bloka" pirmvēlēšanu platformā nebija izvirzīta prasība par padomju varas pasludināšanu Latvijā un Latvijas Republikas iestāšanos Padomju Savienībā. Turklāt vēlēšanu rezultāti tika viltoti.

Tautas apmānīšanas rezultātā prettiesiski izveidotā Saeima nepauda Latvijas tautas suverēno gribu. Tai nebija konstitucionālu tiesību izlemt jautājumu par valsts iekārtas grozīšanu un Latvijas valsts suverenitātes likvidēšanu. Šos jautājumus bija tiesīga izlemt vienīgi tauta, taču brīva tautas nobalsošana nenotika.

Līdz ar to Latvijas Republikas iekļaušana Padomju Savienībā no starptautisko tiesību viedokļa nav spēkā, un Latvijas Republika joprojām *de jure* pastāv kā starptautisko tiesību subjekts, ko atzīst vairāk nekā 50 pasaules valstis.

Ņemot vērā Latvijas PSR Augstākās Padomes 1969.gada 28.jūlija "Deklarāciju par Latvijas valsts suverenitāti", 1990.gada 15.februāra "Deklarāciju jautājumā par Latvijas valstisko neatkarību" un 1990.gada 21.aprīļa Vislatvijas tautas deputātu sapulces Aicinājumu,

ievērojot Latvijas iedzīvotāju gribu, kas nepārprotami izpausta, ievēlot vairākumā tos deputātus, kuri savā priekšvēlēšanu programmā izteikuši apņēmību atjaunot Latvijas Republikas valstisko neatkarību,

nostājoties uz brīvas, demokrātiskas un neatkarīgas Latvijas Republikas *de facto* atjaunošanas ceļa,

Latvijas PSR Augstākā Padome **n o l e m j :**

1. Atzīt starptautisko tiesību pamatprincipu prioritāti pār valsts tiesību normām. Uzskatīt par prettiesisku PSRS un Vācijas 1939.gada 23.augusta vienošanos un no tās izrietošo 1940.gada 17.jūnijā Latvijas Republikas suverēnās valsts varas likvidēšanu

3. maijā:

uz **savu pirmo sēdi** sanāca jaunievēlētā Latvijas PSR Augstākā Padome, kurā piedalījās 189 no 198 deputātiem.

Par Augstākās Padomes priekšsēdētāju ievēlēja Latvijas neatkarības atbalstītāju **Anatoliju Gorbunovu**.

Uz sēdi ar apsveikumiem ieradās arī **Lietuvas Augstākās Padomes priekšsēdētājs Vitauts Landsberģis**, kurš zālē ienesa degošu lāpu, kuru nodeva Latvijai, jo Lietuva savu neatkarības deklarāciju jau bija pieņēmusi.

4. maijā:

notika divas sēdes; tika nolemts deklarāciju apspriest otrajā – vakara – sēdē.

Lai pieņemtu deklarāciju par Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošanu, **bija vajadzīgas 132 no 198 balsīm.**

Pēc vairākām uzrunām tika sākta balsošana un **skaļi nolasīts katra deputāta balsojums. Visu vēsturiskās 4. maija sēdes stenogrammu (runātā pierakstu) var lasīt šeit:**

https://www.saeima.lv/4maijs_2010/st_90_0504v.htm

4. maija sēdes ierakstu translēja arī pa radio, tādēļ daudzi latvieši vēsturisko balsojumu klausījās tiešraidē, tajā skaitā pulcējoties pie Augstākā Padomes, tagad Saeimas, ēkas. Sēdes stenogrammā pat lasāms, ka sēdes vadītājs lūdz klausītājus pie ēkas uzvesties klusāk, jo gaviles dzirdamas pat iekštelpās un liedz saklausīt balsojuma rezultātus.

Deklarāciju pieņēma ar 6 balsu pārsvaru – **PAR nobalsoja 138 deputāti.**

Sekoja ilgstoši aplausi, skanēja Latvijas himna un deputātus pie ēkas ar gavilēm, sarkanbaltsarkaniem karogiem un ziediem sagaidīja ļaužu pūlis.

Kā mēs šo dienu svinam?

Sākot ar 2016. gadu cilvēki 4. maijā ir aicināti svinēt **Baltā galdauta svētkus**. Šī tradīcija ir aizsākta, lai mudinātu ģimenes kopīgi atzīmēt šo vēsturisko dienu, kad Latvija nevardarbīgā ceļā atguva savu neatkarību.

**Baltais galdauts simbolizē
brīvību un mieru.**

